

CARTEA DE TEATRU

Dinu Săraru :

Al treilea gong

Al treilea gong este, ca și *Teatra românească și interpreți contemporani* (1966), o culegere de cronici teatrale. Desigur, o asemenea carte prezintă utilitatea și viabilitatea ei, desprinsă de impresia momentului artistic respectiv și de imediata lui necesitate. Volumul prezent acoperă cu exactitate și autoritate doisprezece ani de teatru românesc (1960—1972), „triumfuri, căderi, acuze, diatribe scrise cu un talent spumos, totul într-o derulare fantastică de cuvinte”,*) montări de referință ale spectacolului nostru despre care niciodată nu se va scrie îndeajuns (*Opera de trei parale, Tango, Nepotul lui Rameau* ș.a.) sau, dimpotrivă, reprezentații ambetante, somnolente, despre care s-a scris mai mult decât trebuia, spectacole radiofonice, montări TV. Deci, cartea include un mozaic teatral concludent, edificator pentru o perioadă culturală importantă, în care stilul personal al autorului — dușman declarat al „cronicii pisăloage care descrie spectacolul, pe care o clamează unii” și adept al ideii „de a spune da, sau nu, argumentând, evident, dar nu inventariind” — acel stil univoc, deci, fantzist, pasionat și entuziast, face ca *Al treilea gong* să fie o carte agreabilă, delectabilă, chiar și pentru nespecialiști.

Dar, sintetizând, putem spune că aceste cronici euceresc prin două aspecte importante : prin acele polemici deschise împotriva denigratorilor spiritului inițial al textelor și prin inspiratele trimiteri la opere capitale ale teatrului universal. Pentru primul caz, cel mai bun exemplu ni-l oferă cronica la *O noapte furtunoasă* (Teatrul „Nottara”) intitulată, semnificativ, *Nu!* Pentru Dinu Săraru, un actor care schimbă o virgulă în teatrul lui Caragiale, îi falsifică acestuia sensurile primare, majore, și singurul punct de vedere just asupra operei coincide încă cu cel emis de Maiorescu în 1885 (deși, poate că aici, spectacolul lui Pintilie ar fi un contraargument !). Și tot apro-prio de polemică, mai trebuie susținută și azi întrebarea criticului : de ce s-a jucat la noi *Dantonul* lui Büchner înaintea celui imaginat cu atita inteligență de Camil Petrescu? (Să sperăm că în a treia carte, autorul nu va mai avea ocazia să pună această întrebare...)

În ceea ce privește comparațiile și asocierile propuse, trebuie romăreat că nici ele nu sînt mai puțin argumentate, mai puțin actuale. Astfel, pentru Săraru, Silvestru Trandafir e un agent electoral de tipul celor din *Scri-soarea pierdută*; teatrul lui Călinescu nu este străin de universul ionescian; *Petru Rareș* al lui Lovinescu aduce deseori cu *Regele Lear*, iar mitropolitul Roșca (din aceeași piesă) nu este altceva decît o variantă destul de străvezie a lui Becket (ortografiat aici, nu știm de ce, Beckett); corul bocitoarelor Cuțaridei seamănă cu niște Erinii, Turcacet este un Dinu Păturică francez ș.a.m.d. Toate aceste justificate trimiteri, împreună cu atitudinile și portretele ce încheie volumul, ne îndreptătesc să-l așteptăm pe autor în continuare și cu contribuții pur eseciste.

Dar, într-un asemenea volum, de ce să nu o spunem, și greșelile își au locul lor bine stabilit. Cartea este presărată, pe ici-pe colo, cu inexactități inexplicabile. Astfel, despre o montare a Naționalului — *Coana Chirița* — ni se spune că „înterupe tradiția interpretării în travesti a Chiriței, inaugurind o alta”, și că aici „își fac debutul (...) tinerii soți Boruzescu”, ceea ce nu-i adevărat : personajul lui Alecsandri a mai fost interpretat deseori de către o actriță, iar Radu și Miruna Boruzescu au debutat în altă montare.

Apar în carte și erori de catalogare, derutante pentru marele public : la capitolul „permanențe românești” sînt incluși Locusteanu și Ion Luca, în timp ce Călinescu este trecut la „contemporanii noștri”; de asemenea, sub auspiciile „permanențelor universale” se vorbește despre Scribe și „Ecaterina Oproiu.

Desigur, mici scăpări. Ele nu pot împieta asupra aspectului general al cărții, capabilă să ofere și peste ani o imagine vie, asupra unui răstimp teatral de certă importanță națională.

*) Am citat din prefața lui Eugen Barbu.